

Lied 729 Zij gaan op naar de stad van de vrede Corja Menken-Bekius

Oorsprong en verspreiding

Dit lied is afkomstig uit Zweden. Het is een vrolijk lied waarin we mensen zien optrekken naar 'de stad van de vrede', naar de hemel. Bij hun aankomst trekken ze blij en verbaasd door de poort, een heerlijk nieuw leven tegemoet.

De eerste drie coupletten werden in 1976 geschreven door Britt Hallqvist (1914 – 1997). Hallqvist was een bekende Zweedse liedschrijver, dichter en vertaler, die ook boeken en liedjes voor kinderen schreef. 'Zij gaan op naar de stad van de vrede' werd in Zweden al spoedig een van de meest geliefde liedjes over de hemel. In 1984 voegde Oscar Ahlén het vierde couplet toe. In dit laatste couplet wordt de ontmoeting met de levende Heer bezongen, als een soort apotheose. Met die toevoeging stemde Britt Hallqvist na enige aarzeling in, maar voor haar had het niet gehoeven. Bij haar begrafenis werd het vierde couplet weggelaten.

De melodie van de Noorse componist Egil Hovland versterkt het karakter van het lied. Je hoort en ziet de mensen bijna in marstempo optrekken naar het hemelse Jeruzalem en daar aankomen, de noten springen, dansen en jubelen met ze mee.

Tekst en vertaling

In het Zweeds staat er 15 keer *de skall*: 'zij zullen'. Dit 'zij zullen' (in de eerste drie regels meteen driemaal achtereen) geeft de tekst een stevige structuur, maar als je dat in het Nederlands overneemt krijgt de herhaling iets eentonigs, schrijft Andries Govaart, die het lied vertaalde. Daarom kiest hij voor de tegenwoordige tijd, wat de belofte of aanzegging actualiseert: *zij gaan op/ komen aan/ zij zien terug, zij ontmoeten, zij zingen...* Het is een lied vol naïef concrete beelden, die aan kinderen en mensen met een 'kinderlijk' geloof troost kunnen bieden bij het verlies van een dierbare. Kijk, zo is het in de hemel, waar Opa (...) nu is. In de paragraaf *liturgische bruikbaarheid* kom ik op dit thema terug.

Couplet 1

'Zij gaan op naar de stad van de vrede' – als pelgrims trekken ze op naar Yr (stad) shalaïm (van de vrede), zoals de volksetymologie de naam Jeruzalem verklaart. Het Zweedse lied zegt 'de heilige stad', die termen zijn inwisselbaar. Daar gaan ze door de poort naar binnen. Met dit beeld komen we in de sfeer van de pelgrimspsalmen waar het hart van opspringt (Psalm 120 – 134).

Een andere referentie is de profetie van Jesaja over de dag des Heren. Dan zullen alle volken van de wereld naar Jeruzalem optrekken om daar verzameld te worden. Dat zal de dag van de vrede zijn (Jesaja 2: 2 – 5). Het 'zij worden verzameld' vinden we bij Hallqvist terug. De hemel is het nieuwe Jeruzalem. Andere referenties zijn Jesaja 60 – 62 en natuurlijk Openbaring 21.

Eenmaal door de poort komen ze aan in een toestand van definitieve vrede. Daar wacht hen 'een onbekend bestaan, een nieuw leven/ en zij zingen, ja zingen/ een nieuw jubelgezag' (Psalm 98).

Couplet 2

Hier worden de herinneringen aan het aardse leven omgevormd tot louter goede ervaringen. 'Ze zien terug de groenende aarde en de bloeiende zomers zo vol...' Er is zowel breuk als continuïteit. Vergeten (afgebroken) is het kwaad en de kilte van het oude bestaan. Alleen het goede gaat door. Nu is het tijd om te zingen, te zingen, te zingen, een nieuw jubelgezag.

Couplet 3

De continuïteit van het goede, volle leven zet zich voort in de ontmoeting met dierbare vrienden en verwanten, die al zo lang werden gemist. Opgeheven wordt het gemis. Die hele gemeenschap valt elkaar lachend in de armen. En zo, zingend, dansend en springend worden ze opgenomen in de gemeenschap van engelen en heiligen. Ze zingen, ja zingen een nieuw jubelgezag. Hiermee eindigt het oorspronkelijke lied.

Couplet 4

Je kunt het de vrome kerk bijna horen denken: en God dan? Waar is de Eeuwige in dit visioen? Op deze vraag zou Britt Hallqvist waarschijnlijk zeggen: in alle verzen, Hij is overal! Elk stukje van deze herschepping is immers het werk van zijn hand. Maar de redactie van het Zweedse liedboek had kennelijk behoefte aan een slotcouplet dat de opstanding explicieter beschrijft.

In het nieuwe Jeruzalem, zal God 'alles in allen' zijn, schrijft Paulus in zijn betoog over de opstanding (I Korinthe 15: 28; zie ook Openbaring 21). De mens die als een aards lichaam naar Gods gelijkenis is gezaaid, zal als een geestelijk lichaam worden opgewekt (I Korinthe 15: 44-49). Ahlén dicht: 'Zij zullen de levende Heer ontmoeten/ en zullen Hem zien zoals Hij is/ en in licht veranderend op Hem gaan lijken'.

In Govaart's vertaling 'zien (zij) de Eeuwige, eindelijk thuis/ gaan in lichtlichaam op hem gelijken'. Het 'eindelijk thuis' herinnert aan de afgelegde weg en het als een pelgrim aankomen. Dit is een mooie verbindingslijn naar de eerste strofe. Met de term 'lichtlichaam' ben ik iets minder gelukkig. Ik ken de term van de combinatie 'chakra's en lichamen' van het Oosterse denken. Is dat hetzelfde? Ze veranderen in *licht*, naar beeld en gelijkenis van de Eeuwige. Vertrouwd zijn de zinnen waarmee het lied eindigt: 'Vaste hoop was Hij, nieuwe dag is Hij, en zij zingen, zingen ja zingen/ een nieuw jubelgezag'.

Liturgische bruikbaarheid

Tijdens het schrijven van deze toelichting had ik steeds het lied 'Oh when the saints, (oh when the saints) go marching in...' in mijn achterhoofd. Ook moest ik denken aan de

schilderijen van Grandma Moses (1860 – 1961). Zij schilderde tot op hoge leeftijd kleurrijke scènes uit het goede leven op het land, zoals zij zich die uit haar jeugd herinnerde. Zij had een naïef realistische stijl, die ten onrechte ook wel 'primitief' wordt genoemd. Veel mensen worden vrolijk van het kijken naar haar optimistische beelden vol spelende kinderen en boeren die zingend en dansend de oogst binnenhalen. Alle narigheid, die er vroeger ongetwijfeld ook was, is weggelaten.

In het Liedboek staat lied 729 in de rubriek GETIJDEN VAN HET JAAR – *Allerheiligen*. Daar hoort het natuurlijk thuis, alleen wat betekent dat voor het liturgische gebruik? Kunnen we het opnemen in de liturgie van de zondag waarop we onze doden gedenken? In de katholieke traditie gebeurt dit op of rond *Allerzielen* (2 november), de dag na *Allerheiligen*. Dat zijn twee onderscheiden feesten, die misschien toch niet zonder meer kunnen worden samengevoegd. Zijn al onze doden heiligen geworden?

Laten we het zingen bij een uitvaart, zoals het Liedboek suggereert (p.1608)? Ik zou dat zelf niet gauw doen, tenzij het aansluit bij het geloof van de nabestaanden onder wie veel kinderen. Dan zing je het voor hen en met hen mee.

De beelden van lied 729 willen iets uitdrukken van het onvoorstelbare en ondenkbare dat de dood niet het laatste woord heeft. Dat er een soort leven na de dood zal zijn, een vorm van voortleven, een leven in het licht, als een thuiskomen bij de Eeuwige. Het is een lied van verlangen. Als zodanig zou het een plek kunnen vinden in vieringen waarin de hoop op (eindelijk) vrede wordt gekoesterd en gedeeld. Wij en 'zij' staan in een lange rij van pelgrims, die door alle generaties heen blijven hopen op het licht.

Creatieve verwerking

Bij dit lied heb ik een 'glas-in-lood' schilderij gemaakt. Een kleine groep komt aan bij de poort, van waaruit het licht hen tegemoet straalt.

